

SIKRING AF FØDEVAREFORSYNINGEN OG EN FRI VERDENSHANDEL ER AFGØRENDE UNDER COVID-19

Wusheng Yu og Jesper Sølvér Schou, Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet

Det er afgørende, at Danmark sammen med de øvrige EU-lande arbejder for at bibeholde frie handelsveje og bekæmpe protektionisme, så vi kan undgå en yderligere forstærkning af COVID-19 epidemiens negative effekter på verdenshandlen.

Da Statsminister Mette Frederiksen annoncerede nedlukningen af Danmark d. 11 marts, styrtede mange mennesker ned i supermarkedet for at hamstre mad og husholdningsartikler. Dette førte paradoksalt nok til sammenstimlen af mange mennesker i butikkerne og kortvarigt tomme hylder, hvilket givet ikke var regeringens hensigt med udmeldingen. Mange forbrugere har da også sidenhen valgt at omlægge en del af deres fødevarerindkøb til online portaler, ligesom fødevarerbutikkerne har implementeret afstandshensyn og mulighed for hånddesinfektion ved ind- og udgangene for at reducere smittespredningen.

Reaktionen er et tydeligt tegn på, at der i en krisesituation næppe er noget mere fundamentalt behov end adgangen til fødevarer. Således er forsyningskæden for fødevarer en helt kritisk infrastruktur for vores levevilkår, og selv om mange aktiviteter er lukket ned eller begrænset under COVID-19 pandemien, har forsyningen både af både indenlandske og udenlandske fødevarer fungeret stort set upåvirket, og har givet danskerne mulighed for at vende tilbage til deres normale forbrugsmønstre, efter at den første panik havde lagt sig.

En stabil fødevarerforsyning kan imidlertid ikke tages for givet. Ligesom forsyningen af andre varer, kan forsyningen af fødevarer komme under pres af eksterne choks. Fra udlandet har der således været bekymrende rapporter om nedlukning af forarbejdnings-virksomheder, nødslagtning af produktionsdyr og dumpning af for eksempel mælk på grund vigende

efterspørgsel eller på grund af COVID-19-udbrud blandt virksomhedernes medarbejdere. Nedlukning og forstyrrelse af transport og logistik har resulteret i, at forsyninger er strandet i havne og distributionscentre. USA's præsident, Donald Trump - som ellers har gjort sig bemærket med nogle kontroversielle synspunkter om COVID-19 - er rent faktisk på rette spor med at karakterisere forsyningen af kød som kritisk, bl.a. på baggrund af store forstyrrelser af aktiviteterne hos store aktører som Smithfield and Tyson Foods.

Skal forsyningskæderne holdes velsmurte er proaktiv planlægning afgørende, ikke mindst med henblik på at kunne bibeholde en tilstrækkelig og sund arbejdsstyrke. Først og fremmest gælder dette naturligvis frembringelsen af de primære produkter, idet et dyk i forsyningerne heraf umiddelbart leder til uregelmæssigheder længere fremme i forsyningskæden. I forarbejdningssektorerne, hvor mange arbejds-situationer er manuelle og mange medarbejdere arbejder side om side, er det desuden nødvendigt at indføre nye arbejdsrutiner og sikkerhedsprocedurer for at sikre tilstrækkelig hygiejne og medarbejdersikkerhed. Tilsvarende gælder i detailledet, hvor medarbejderne har hyppig kundekontakt, og hvor mere eller mindre teknologiske løsninger har vundet indpas, lige fra plexiglasruder ved kassen til e-handel og kontakt-fri levering. I områder, som har været ramt af udgangsforbud - eksempelvis nogle kinesiske byer - har e-handel og etablering af fælles udbringning været helt afgørende, og i et antal europæiske byer kræves det, at man bærer

sikkerhedsmasker og engangshandsker, når man benytter dagligvarebutikker.

Den danske landbrugs- og forarbejdningssektor rækker langt ud over Danmarks grænser, og fastholdelse af denne position forudsætter, at der fortsat kan eksporteres til verdensmarkedet og at handelsvejene holdes åbne. I 2019 sås en mindre reduktion af den samlede verdenshandel, og på baggrund af COVID-19 vurderes det i en nylig WTO-rapport, at verdenshandlen vil tage et dramatisk dyk. Således kan den samlede internationale handel falde med mellem 13 og 32 procent, mens handelen med fødevarer, som udgør omkring 7 procent af den samlede verdenshandel, forudsiges at falde med 6 til 14 procent afhængigt af forudsætningerne vedr. gennemslaget af pandemien. Samtidig har der været en bekymrende udvikling i handelspolitikken i nogle lande, som kan bidrage til at forstærke disse effekter, eksempelvis indførelse af unilaterale handelsrestriktioner på medicinsk udstyr og visse basale fødevarer (såkaldte "staple foods"). Det er derfor afgørende, at Danmark sammen med de øvrige EU-lande arbejder for at bibeholde frie handelsveje og bekæmpe protektionisme, så vi kan undgå en yderligere forstærkning af COVID-19 epidemiens negative effekter på verdenshandlen.

Åbne forsyningsveje for fødevarer som en kritisk infrastruktur er ikke kun i Danmarks interesse, men kan også bidrage til at modvirke COVID-19 krisens negative følger-virkninger på forsyningsikkerheden for fødevarer i bl.a. Afrika og det sydlige Asien. En nylig rapport fra World Food Program (WFP) peger således på, at andelen af mennesker med en usikker adgang til fødevarer i lav- og mellemindkomst-lande kan blive fordoblet som følge af COVID-19, svarende til 265 millioner mennesker. Data fra FAO's daily food price monitor (FAO) viser, at der allerede kan identificeres en stigning i priserne på grøntsager og frugt, samt kød, æg, brød og ris i perioden fra medio februar til primo maj 2020. Ses på forskellige lande, er prisstigningerne beskedne i de store økonomier, mens de når tocifrede størrelser i mere udsatte regioner syd for Sahara, i Sydamerika og i Centralasien. Dette understreger betydningen af åbne forsyningskæder og

frihandel, både for at bringe verdensøkonomien hurtigst muligt tilbage på sporet og for at tilgodese adgangen til fødevarer for verdens mest udsatte befolkningsgrupper.

Artiklen er blevet til som en del af aktiviteterne i projektet: "Den animalske fødevaresektors fremtid", som er finansieret af Norma og Frode Jacobsens fond samt flere af landbrugets animalske afgiftsfonde. En tidligere version af artiklen er bragt i Altinget den 18. maj 2020.

Kilder

WFP World Food Programme
<https://insight.wfp.org/covid-19-will-almost-double-people-in-acute-hunger-by-end-of-2020-59df0c4a8072>

FAO FAO's daily food price monitor
<https://datalab.review.fao.org/dailyprices.html>

